

на Павлову науку о сопству и његове могуће везе са стоичком филозофијом. Иако Павле директно не умеће стоичке аргументе у корист узвишеног *ја*, чини се да их познаје због његових раних филоновских утицаја. Стога упоредно читање Павла и Филона омогућава нам да разјаснимо иначе неповезане или нејасне изјаве о себи у Павловим списима, посебно у 1. Кор. 1, 18–2, 16; Фил. 4, 6–7.10–13; Рим. 7, 7–25. Поглавље 10 је резиме са додатним „перспективама“ истакнутим да се примени шире разумевање дела.

Допринос Гудрун Холц је свежа и подстицајна процена односа Филона Александријског и апостола Павла. Ауторка признаје да, док Филон и Павле користе различиту

терминологију, тематски су уједињени у својим доктринама самоодрицања као битним за нечији однос према Богу. Препознавање људског ништавила наводи оба мислиоца да истичу Бога као милостивог даваоца, а човечанство као примаоца божанских благослова. Због тако блиског тематског језгра, Холц види Филона и александријско-јеврејску традицију као један од најранијих и најважнијих утицаја на овај аспект Павлове мисли.

Милан Кострешевих  
([milan.kostresevic@gmail.com](mailto:milan.kostresevic@gmail.com))

Теолошки факултет  
Универзитета у Берну

□

---

**Thomas H. McCall,**  
*An Invitation to analytic Christian Theology*

Illionis: InterVarsity Press, 2015

179 стр.

ISBN 978–0–8308–4095–3

Томас Х. Меккол, професор библијске и систематске теологије на теолошком факултету у Дерфилду (држава Илајонис), аутор књига *Which Trinity? Whose Monotheism? Philosophical and Systematic on the Metaphysics of Trinitarian Theology* (2010), *Forsaken: The Tri-*

*nity and the Cross, and Why It Matters* (2012), коаутор (заједно са Мајклом Рејем) зборника радова *Philosophical and Theological Essays on the Trinity* (2009), као и бројних научних чланака из области систематске теологије, објавио је кратку књигу *An Invitation to analytic Chri-*

*stian Theology* у којој излаже нека значајна разматрања по питању методологије догматике.

Брзо пада у очи да Мекколова мотивација за писање овог рада долази отуда што у англо-саксонском говорном подручју, задњих десетак година, нараста број радова из пера професионалних филозофа и теолога који упражњавају нешто што се назива „аналитичком теологијом“ (у даљем тексту АТ). Будући и сам заговорник АТ, аутор настоји да у овом делу евидентира све заједничке методолошке поставке ових радова и представи их читаоцу што транспарентније. Следујући дефиницији Вилијама Абрахама, аутор у уводном поглављу (11–35) одређује АТ као „систематску теологију прилагођену вештинама, средствима и врлинама аналитичке филозофије“ (16). Из те дефиниције следи да су неке од кључних одлика АТ: „појмовна јасноћа, строгост аргументације, техничка ерудиција, дубока одбрана изворног погледа на свет...“ (13). Све ове одлике су, исправно запажа аутор, потпуно сагласне са ониме што се традиционално подразумевало под хришћанском теологијом која је заснована на Писму, обавезана предањским текстовима, која је у служби Цркве, света и која прославља Бога. Према томе, нема разлога видети у АТ тројанског коња „секуларне филозофије“ која је суштински другачија дисциплина од теологије. Другу половину првог поглавља (24–35), аутор кори-

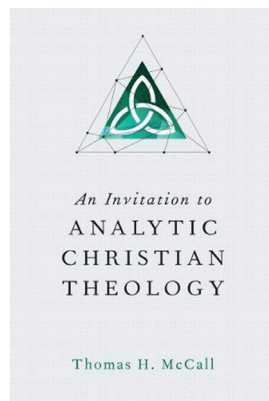
сти да излиста неке од приговора на рачун АТ који су се појавили или би се могли појавити (попут тога да АТ фаворизује искључиво унивокну употребу религијског језика, да се ограничава искључиво на природну теологију, да је наивна у погледу историје догме, да искључује било какву духовност итд.). Сви ови приговори бивају успешно оповргнути. Чињеницу да је друго поглавље (37–81) посвећено односу између АТ и Светог Писма аутор користи како би у првом делу тог поглавља (опет успешно) аргументовао против Бартове тезе о нужном међусобном искључивању откривењске и природне теологије. Након тога, Меккол прецизно побраја (55–56) све начине на који се теолошке тврдње поткрепљују писамским подацима. Поента целокупног поглавља (да се АТ заснива на Писму као што би и требало да буде случај са хришћанском теологијом) бива илустрована једном студијом случаја, наиме, дебатом о сагласности учења о божанског провиђењу и учења о слободи људске воље. Иако је ова дебата веома налик оној која се у метафизици води по питању детерминизма, аутор даје прегршт примера коришћења писамских пасаж да би се проверило неко решење у овој дебати међу хришћанским теолозима. Интригантним питањима о начину на који се АТ носи са историјом догме и теолошким последицама које долазе од усвајања овог или оног вероисповедања, ау-

тор поклања места у трећем поглављу (83–121). С обзиром на то да је у првом поглављу успешно доказао да је АТ сасвим ускладива са прихватањем доктринарног ауторитета неког светоотачког или вероисповедањског становишта, аутор се овог пута одмах окреће двама релевантним студијама случаја, наиме, дебатама о кенотичкој христологији и физикалистичкој христологији. Не залазећи у детаље, могуће је приметити да Меккол врло јасно приказује које све теолошке последице носи (и које не носи) усвајање халкидонског ороса. Још једна студија случаја је у првом плану и четвртог поглавља (123–159) које је усредсређено на функцију службе свету и Цркви коју АТ може да испуњава. Овога пута, аутор показује како појмовна јасноћа коју АТ налаже може да допринесе у великој интердисциплинарној дискусији о историјском Адаму и Еви. Вредно је пажње и то да аутор на крају овог поглавља бележи да постоје области систематске теологије у оквиру којих још увек нису обављена истраживања у оптици АТ. То су, у првом, реду: еклесиологија, морална теологија и политичка теологија. Као што се може наслутити из наслова задњег поглавља („Аналитичка теологија и слава Божија“, 161–179), Меккол усмерава пажњу на хришћанску духовност која је ускладива са практиковањем АТ. С обзиром на интелектуални ангажман и компетенције потребне за ваљаног аналитичког теолога,

сасвим је разумно очекивати да ће аналитичком теологу (као теологу) бити идеали врлине попут „стрпљења, истинољубивости, храбрости да се следе сопствена убеђења, оданост истини и дубоко страхопоштовање пред лицем истине“ (166).

Чини се да не постоји ни један ваљани разлог због кога се методологија коју предлаже Томас Меккол не би могла усвојити у редовима православних систематских теолога. Штавише, чини се да живимо у времену када је велики број православних систематских теолога окренут дијалогу са тековинама континенталне философије која нема баш тако много заједничког са аналитичком. Иако овде није место да се улази у питање плодотворности тог дијалога, може се приметити да би — у таквој једној атмосфери — било занимљиво дати шансу систематској теологији у дијалогу са аналитичком философијом. Ако се за такав дијалог неко одлучи, читање ове књиге би могао бити добар почетак.

Вукоман Миленовић  
([vukomanmilenkovic539@gmail.com](mailto:vukomanmilenkovic539@gmail.com))  
Православни богословски факултет  
Универзитет у Београду



□